

BAROMFIAK

BAROMFITENYÉSZTÉSI SZAKLAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET BAROMFITENYÉSZTÉSI SZAKOSZTÁLYÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN HÓBAN.

Előfizetési ára: Egész évre 2 forint.

Szerkeszti:
HREBLAY EMIL,
állattenyésztési m. kir. felügyelő.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, üllői-ut
(Köztelek).

Az országos magyar gazdasági egyesület és a baromfitenyésztési szakosztály tagjai tagdíj fejében és a „Köztelek“ előfizetői ingyen kapják. A baromfitenyésztési szakosztály tagdíja egész évre 2 frt. — Az orsz. magy. gazd. egyesület tagdíja egész évre 10 frt. — A „Köztelek“ előfizetési ára egész évre 10 frt.

Baromfitenyésztő szövetkezetek Németországban.

Írta: Dr. Ladányi György.

A szövetkezeti eszme mindjobban tért hódít, ma már az emberi tevékenység minden terén találkozunk vele, mintha az emberi társadalom evvel akarná óvását kifejezni azon modern eszmék iránt, melyek intézményeikben detronizálják a családot, egyedüli bázisnak az egyént jelelven. Viszonyainak természetében fekszik, hogy a mozgalom a gazdaközönség közt találja a leghivebb követőt.

Az elhagyatott magányos kiscgazda legjobban érzi, mi porszem ő azon nagy gépezetben, melyet társadalomnak nevezünk, melynek hatalmas működése nagyot, üdvöset művel az emberiség összeségének, de késlelhetlenül megőrli az individuális megőrzési akarót, ha kicsi, ha nagy; ha magában akar megállni. Hisz látjuk, hogy a társadalom fogalmának rapid ténfoglalása mellett, még hatalmas birodalmak geográfikus határai is, ma-holnap csakis akadémiikus értekezések alanyává süllyednek alá.

A kozmopolita világmozgalom daczára is sajátos egyéniségét megtartani akaró egyén magában a tusát felvenni képtelen, a családnak el lettek véve fentartó feltételei és ezzel képtelenné lett téve konzervatív feladatának betöltésére. *Nem tehet tehát az egyén, de különösen a kiscgazda egyebet, minthogy szövetkezik a hason nézetűek és érdekűekkel és így törekszik munkával és küzdelemmel biztos megélhetést magának és családjának keresni.*

Sehol sem észlelhető e törekvés inkább, mint Németországban, mely minden téren hatalmasan fellendülve, a világnak majd minden piacán mint fontos tényező jelenik meg, afrikai gyarmataiba, Kinába nemcsak iparcikkeket, de gazdasági termékeket, élő állatokat, vaját stb. visz ki, részt vesz a kivitelben a birodalomnak majd minden vidékének gazdaközönsége; de hogyan felelhetne meg az ilyen kivitelhez kötött feltételeknek, egészségügyi, de az ismeretlen vidékek magán kívánalmainak is az egyes gazda, azért szövetkezeteket alakít egyöntetű tenyész-

tésre, egyforma előállításra és szövetkezeti tekintély alatti kivitelre.

Tagadhatlanul virágzik is Németországban az állattenyésztés minden faja, csak a baromfitenyésztés hanyatlik minden reáfordított gond, sőt nagyobbmértvű állami segély daczára is, különösen az északibb fekvésű részekben. De az eddigi sikertelenség nem csüggesztette el a németeket és most baromfiszövetkezeteket állítanak fel, hogy talán azok útján érhetik azt el, a mi az egyes gazdának sikerülni nem igen akar.

Közöljük alább kivonatossan a német szövetkezetek tervezetét: sok hazai viszonyainkhoz rem illő intézkedéseket fog abban a magyar gazda találni; úgy látszik a német gazdák már inkább a gyári iparszövetkezetek színvonalán állanak, hol az egyes egyén érvényesülése már megszűnt és míg a magyar gazdaközönség a népies baromfitenyésztést, de minden gazda udvarán az ő külön egészében akarja a kiscgazdák közt propagálni és a szövetkezetek útján inkább csak a jobb értékesítést elérni, addig a tervezett német szövetkezetek, mint testületek ölelik fel az egész baromfitenyésztést, az egyes tagokra a szövetkezetek vezérlete alatt a tenyésztésnek csak egyes ágai bizatván, a szerint, a mint a tagok tehetsége vagy külvizsnya azokat a tojástenyésztésre, csibe nevelésre, hizlalásra, költők tartására teszi alkalmazásá. Nincs kizárva, hogy az ily munkafelosztásra alapított szövetkezet ne érhesse el sikereket, de igazi baromfitenyésztőket nevelni ugyan nem fog; a magyar paraszt gazda, hanem is saját, de valamelyik szomszéd faluban bizonyosan látott fogva volt embereket, kik a fogház szabóműhelyében voltak alkalmazva és ott szinte a munkafelosztás elve szerint az egyik igen jól megtanult zsebet, a másik gomblyukat varrni, különösen szegni, de egy egész ruhát megvarrni, amiből önállóan megélhetne, egy sem tanult meg.

A német baromfiszövetkezetek tervezetének főbb pontjai a következők:

1. Bizonyos számú baromfit tartó gazdák szövetkezetbe lépnek.

2. Minden tag kötelezi magát egy

meghatározott számú baromfi eltartására és gondozására.

3. A szövetkezet előjárósága határozza meg a tartandó fajokat.

4. Minden tojás a szöv. előjárósághoz beküldendő, az válogatja azokat meg kiköltésre vagy eladásra valóké.

5. A kiköltésre valók lehetőleg a központban költetnek ki, amennyiben pedig erre alkalmas hely nem lenne, a kiköltendő tojások oly gazdák közt osztatnak ki, kiknek jó költőseik vannak; de a szövetkezet törekedni fog elégséges költőgépeket beszerezni, hogy a költés teljesen központosíthatassék.

6. A kikelt csibék osztályoztatnak tenyésztés és hizlalásra szántakra és ezétek szerint osztatnak ki az erre való gazdáknak, mindkét osztály értékesítése a szövetkezeti előjáróság által történik.

7. Azon tenyésztők, kik a szövetkezet baromfitenyésztése egyes ágainak gyakorlásával megbizatnak, a központi igazgatóságnak ellenőrzése és felügyelete alatt állanak, ezen igazgatóság határozza meg mennyi tojás költethető ki és különösen meghatározza az időt, melyben tojás eladásra fordítandó és a melyben csibe nevelésre való költendő ki. Szóval a szövetkezet gondolkodik, tervel, tesz, a tagok teljesítik a reájuk bizott egyes teendőket és osztokodnak a jövedelmen.

A Hamburg-tyúk.

Nagyon sokszor esett meg velem is, más tenyésztővel is, hogy főleg a kezdő tenyésztők részéről azzal a kérdéssel oszromoltatunk: Lehetne-e oly tyúkfajta szerezni, mely egyesítse magába ezt a két tulajdost: a szépséget és a hasznosságot. Hát ez a kérdés meglehetősen fogós, mert végre az ugynevezett „sport baromfi“ is lehet hasznos hajtó, csak érteni kell a kiaknázás módjához. Ez többet, amaz kevesebbet hoz a konyhára, másra a tenyésztője még rá is fizet, de szívesen teszi, mert örömet leli szép állatjaiban. Egy bácsmegeyi tenyésztő például azt mondja, hogy ő a páduai tyúknál szebbet s jobban tojót se magának, se felebarátjának nem kívánhat. Igen ám, de van ki erre rámondaná: A páduinak soha meg nem bocsátható hibája — éppen az ékessége. A feje bubján diszjelző kontya ugyanis korlátolja látóképességét. Így nem bírja ügyesen megkeresni az eleségét, örökké a szakasztól lesi. Továbbá hegyes, erdős vidékre, hol sok a

ragadozó, nem való, mert azok sokat elpusztítanak belőle.

Van ki az *Andalouzit* dicséri.

Pár év előtt hozzáálltam tenyésztéséhez, de bár egész vagyonkát költöttem a stájer tenyésztőnek (Pauly) küldött tojás árában, alig sikerült néhány példányt felnevelni a szép s jó tojó fajtából. Végre a *Hamburgot* szereztük meg s mondhatom, ennél *szébb*, ami viszonyaink között *jobb* tojót s beválőbb luxustyukot nem ismerek. Tekintve, hogy az előző években sokat beszéltünk e fajtáról, ez alkalommal bővebben foglalkozunk vele. Testalkatát tekintve, úgy tűnik fel, mintha ez a fajta képezné a törpe s nagytestűek között az átmenetet. Hallomás szerint az angolok az utóbbi időben fejleszteni kezdik, de gondjuk van rá, hogy jellegzetes testformáját, valamint tollazatát megtartsa, mert hisz anélkül értékét veszítené. Hát az angoloknak, kik a *Dorkingot* tökéletesítették, lehet, hogy sikerülni fog a kis-testű *Hamburgból* nagy, széptestű szárnyast varázsolni. Végre haszonra néző tenyésztő nem is törődhetik sokat avval, *szép-e* a tyukja neme, hanem azt nézi, az év végén minő eredménnyel zárja a tenyésztéséét? Am az ugynevezett sportoló, ki kertjének egy részét elracsoltatta s abban diszbaromfit akar tartani, igen jól teszi, ha a szépség mellett haszonra is néz s az angol mintát utánozva, a szépek szebbjét magának hagyván — kiválasztás útján a fajtátökéletesítéssel is foglalkozik. A türelem s akarattal bámulatos eredményeket lehet elérni s az ügyes tenyésztő bebizonyíthatja azt, hogy a szárnyas jószág csak úgy idomul kezei között, mint ügyes kertész gondoskodása mellett, a virág. Hazánk klímája rendkívül kedvező a baromfitenyésztésre s ennek dacára azt látjuk, hogy oly kevés az oly tenyésztők száma, kik *tiszta fajta* tenyésztést folytatnának, hogy újjajkon számíthatnánk azokat össze. Ez nem jól van így, mert mint említém, az amatőrök, kik egy szép tiszta fajtából álló baromfiudvart akarnak létesíteni magoknak, ha ritkább speciést akarnak magoknak beszerezni, külföldre küldik a vételarat.

A tavalyi bécsi baromfiakiállításon egy angolai találkoztam, ki még a Bécsben résztvevő fajtakiállítók számát is keveselte, holott az öködös hazájában — ugymond — oly sok a tenyésztő! — Meg is magyarázta ez honnan van. Az angol reggel 10 óra tájt lát kenyérkereső munkájához s dolgozik szakadatlannal délután 4—5 óráig. Ekkor üzletét zárja s rendszeren a városon kívül fekvő lakásában „home”-jába siet, hol aztán van ideje tenyésztési passziójának is eleget tenni. Ha sertést, ha szarvas-marhát, ha baromfit tenyészt, az mindegy, de szepet s hasznosat produkál, a szép látása örömmel tölti el lelkét, de az országban egyik kiállítás a másikat éri s bizony az állam nem fukarkodik igen értékes díjazások kitűzésével, melyeket aztán ezek a passzionátus tenyésztők el is visznek. A *szépnek* tenyésztési kedvét nálunk is serkenteni kell, mert sok ember van, kinek „nem egyedül haszon tetteinek mérlege.” En első sorban a Hamburgot ajánlanám az amatőrnek, mint diszhaszonállatot. Van e fajtából öt élesen különböző alakvariáció. Van fehér s sárga pettyezett, ugyanily színre sávozott kettő s ott van a gyönyörű fekete Hamburgi! Az angol tenyésztők azt állítják, hogy a sávozottat ők maguk valaha Hollandiából kapták, az alatt az elnevezés alatt, hogy „naponta tojó tyuk”, igaz, hogy jó tartás mellett versenyt tojik a gyöngytyukkal, vagy a mi kopasznyakunkkal! Az előbbi meg a fekete, tisztán angol alkotmány. *Chas Holt* a híres hamburgi tenyésztő azt írja, hogy a fehéren s sárgán (inkább ezüst s aranynyal) pettyezett változatot az angolok a *Lancashire* s a *Yorkshire* vidékebeli tyukfajta összeházasítása útján nyerték, az előbbi színpompája pazar volt, ámbar taraja egyenesen felálló s fülezipái pirosak voltak, mégis minden kiállítás kedvence maradt. Ez után

nyerték a szép tyukot, a yorkshirei után pedig a szép kakasokat. Ezért történt, hogy a kiállításokon a kétféle szárnyas párosítva lett mindig bemutatva. A lancashirei tenyésztők az ő tyukjaikat „*Momey*”-nak (holdas) nevezték, valószínűleg, mert a tollazat csupa fekete, zománczozott foltokkal, holdakkal volt tarkítva, mely színpompát az angolok oly nagyon szerették! A kakas külteméből csak azt jelzem meg, hogy taraja hosszukás, eperforma, fülkagylói feltűnő nagyok, fehérek, sarló alakú, feltűnően bőséges farktollazata (hatalmas zsandárkalapdisz válték belőle!) a végén vagy pettyezett, vagy két oldalán végig sávozott.

Jellegzetes e szárnyas verekedő természete. Valóságos „viador”. Az 1897-ik év nyarán egy Hamburg kakasom összekerült egy tagba szakadt Plymouth-kakasommal. Persze azonnal nagy verekedés támadt köztük. Mire szétválasztásukhoz siettünk, a Plymouth árszurt begygyel a földön hevert — ellenfele sarkantyúja ölte meg!

Hallomás szerint a párisi kiállításon több tenyésztő a sárga Hamburgokat fogja kiállítani, melyeket többre becsülnék sodronyozott oljaikban, mint a fáczánokat. Ezeknél csak az a megjegyzés, hogy óvakodni kell oly kakast használni tenyésztésre, melynek sárga a gallertollazata, mert ami igen sajátos, ennek származékai hamar degenerálódnak. A sávozottnál a *his testet* kifogásolják sokan, de hát ebben az irányban javítandó, mint említém — ezidő szerint fáradoznak az angolok.

Néhány szóban megemlítem még a tiszta fekete Hamburgot.

Ennek tollazata csak úgy ragyog fémszínben, mint a Langhan fekete tolla. A tiszta fekete változat persze szépség tekintetében nem versenyezhet előbb említett társaival, melyeknél az ezüst s arany szín dominál fekete vagy fehér alapszínben — de nem szabad felednünk, hogy ezen variációbeli tyuk tojik legtöbbet s ennek a tojásai a legnagyobbak. A jól gondozott tyukok évente 200—225 tojást tojnak, amely szám a fokozottabb igényeket is kielégítheti. A sávozott is tojik ennyit, csak az a baj, hogy a tojások kisebbek — de izletesebbek.

A tojáskvantumot annak idején megmértük s azt találtuk, hogy a sávozott Hamburginak 3 tojása annyi tojásanyagot adott, mint Plymouthnak 2 tojása. Csakhogy azt sem szabad feledni, hogy a fogoly természetű hamburgi maga kereszte meg élelmét — alig mutatkozott az etetésnél, holott a Plymouth nem győzte lesni a zsák tartalmát.

Azoknak a tenyésztőknek, kik e csinos szárnyast tenyésztetni szeretnék, azt tanácsolnám, az öt variétás közül csak *egy*et válasszanak magoknak, de azt aztán tartásuk szigorú elkülönítés mellett, fajtiszán. Ha a tollazat színváltozata degenerálást mutatna, akkor az elfajultat okvetlenül ki kell küszöbölni az udvarból. — azaz ebédöl asztalán a fogolyhusra emlékeztető pecsenyét fog nyújtani. A tenyésztőnek meg, ha sikerül, fajtiszta egyedeket előállítani, szíve fog örülni a diszes állatok látásán s tekintve, hogy nálunk e fajtát kevesen tartják — jól is lehet értékesíteni, meg a kiállítások díjazása is jár erkölcsi, meg anyagi haszonnal.

Jankó Szilárd.

A kopasznyaku tyuk.

Hazánk ezen specialitását, a kopasznyaku tyukot már régi idő óta tenyésztik Erdélyben. A hetvenes évek elején Németországba is elszármazott, a hol az élelmes németek csakhamar felismerték kiváló jó tulajdonságait, a minők az edzettség, bő husképzés. Csinálhatnak belőle hamarosan híres fajtát. Tenyésztik *fehér* és *fekete* színben s a világ minden részében drága pénzen, darabját 20—30 koronáért

áruljuk. Mi pedig, kiknél e fajta eredetileg feltalálható s a mely csakugyan kiváló jó tojónak és edzettnek ismeretes, nem becsüljük semmire, tiszta vérben sehol sem tenyésztjük.

De hát az ugy szokott lenni, az emberi természetben rejlik a hiba, hogy az ember nem tudja felfogni a kincs értékét, melynek birtokában van s rendszeren csak akkor ismeri meg azt, midőn már elvesztette.

A kopasznyaku tyuk eredetét homály borítja, mi csak annyit tudunk róla, hogy Erdélyben *Szeremley* birtokos a 30—50-es években különös gondot fordított tenyésztésére s ennek következtében lassan el is terjedt hazánkban, de még ma is csak egyes példányokban tenyészik, sehol tömegesen és tisztavérben. Ismervé a tyukfajtát jól, mert éveken át magam is tenyésztettem, közben jártam a földmivélsügyi kormányznál, hogy a kolozsvári m. kir. gazdasági tanintézetrel kapcsolatos baromfitenyésztő-telepen tenyésztése elrendeltesék. Ez meg is történt s 1898 óta ott tisztavérben a fehérszínű kopasznyakut is tenyésztik. De tenyésztettem 1897. év őszétől kedve a gödöllői m. kir. baromfitenyésztő telep és munkásképző iskolánál is, a hol ma már három színben található.

A kakas feje élénk, bátor és figyelmes benyomást tesz az emberre. Néha kis bőbita ékesíti. Arca élénk vérpáros és tollatlan.

Szemei világosbarnák, néha sárgák.

Taraja oldalra lelő, közép nagyságú, husos, de szépen csipkézett.

Füllebenyei kerekdedek és kicsinyek.

Szakállbenyei tojásdadok és hosszan lelők, de azért finom tapintatúak.

Csőre rövid, vastag és kevésbé hajlított.

Nyaka tollatlan, redős és vérpáros színű bőrrel dusan borított (lásd a 3. ábrát), a nyak alsó részén kis tollgallérkával, de néha a nélkül is.

Törzse tojásdad és vaskos. Melle széles és igen husos.

Háta széles és fényes tollal fődött.

Tarka dus tollazata s nagy sarlóalakú tollakkal benőtt.

Szárnyai elég hosszúak, erősek s szükség esetén jól repül velők.

Lábai vékonyak és sarkantyúi már az első évben is megnőnek.

A *czombok* vastagok, izmosak, de rövidek.

A kakas rendszeren igen élénk szokott lenni s rendszeren olyan nagy, mint a magyar kakas. A tojó a kakasnál alacsonyabb, de valamivel nagyobb a közönséges hazai magyar tyuknál.

Feje élénk és világos színű.

Szemei figyelmet árulnak el. Gondozójához nagyobb bizalommal van, mint a kakas.

Arca élénk piros és tollatlan.

Taraja kicsiny s az is lelő. A tojó gyakran kis tollbőbitát visel.

Fül-és szakállbenyei kicsinyek s a tojás ideje alatt a füllebenyek megfehérednek.

Csőre kicsiny és vastag. Mindig karácsol és énekelget.

Nyaka olyan mint a kakasé.

Törzse zömök, tojásdad.

Melle rendkívül husos

Tollazata dus, de csak kevés tollmenettel, miért is kötásra a kopasznyaku tyuk igen alkalmas.

Háta széles és husos.

Farka dus, felálló tollazata.

Szárnyai olyanok, mint a kakasé.

Lábai vékonyak s a 2 ik évtől kezdve sarkantyúval vannak ellátva.

A *czombok* rövidek, de husosak.

Vannak hollőfekete, fehér, kendermagos és vegyestarka színű kopasznyaku tyukjaink. Ezek Erdélyben, helyiely-közzel egy-egy színben gyakrabban fordulnak elő, de egy színben tudtommal sehol sem tenyésztették. Célul tüzttem ki, hogy fekete, fehér és kendermagos

szif
a sz
tom

színű
3. á
taiból
sőbb
niszte
reám
barom
tőan
bőveb

előállí
hez n
hollőfe
sület
fekete

pedig
ehhez
tyukot
A
1898-b
tezve,
kopasz
eredmé
megfele
olyképp
hónapo

A
bodott s

szinben tisztavérben fogom tenyésztetni, hogy a szint nálunk állandósíttassam. Meg is kezdtem ezen munkámat 1894. évben a fehér

A gödöllői m. kir. baromfitenyésztő telepen 1898 óta a fentemlített keresztezési kísérleteim szerint a kopasznyaku tyukok és Plimut

nagy része tojni kezd s a kakasok tenyésztési célra használhatók. A tojások igen kevés kivétellel sárgás héjjal bírnak és 100 drb Plimut-keresztezésnek tojása átlag 58 grammot nyom darabonként, vagyis plimut + kopasznyaku keresztezésű utódok tojásából 17 drb. kell egy kilogrammra.

Az összehasonlító testsúlymérések eredménye szerint

közönséges 1—3 éves kopasznyaku tojó élősúlya 0.85—1.52 kg.

közönséges 1—3 éves kopasznyaku kakas élősúlya 1.10—1.66 kg.

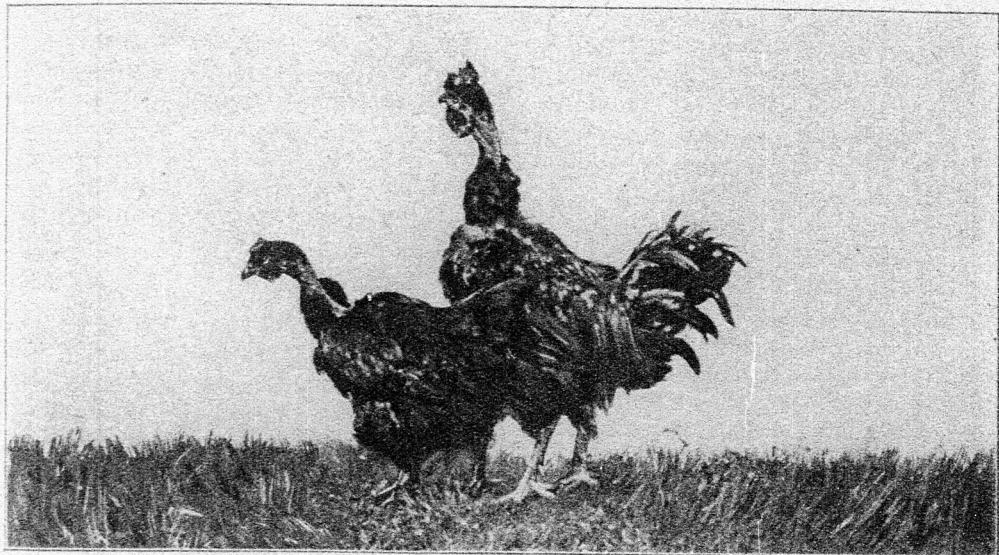
kopasznyaku + plimut 1 éves tojó élősúlya 1.22—2.25 kg.

kopasznyaku + plimut 1 éves kakas élősúlya 1.56—2.80 kg.

közt váltakozott, a mi tehát a keresztezés által való tetemes súlynagyoobbíthatást igazolja.

Fent közölt súlymérési számokból látható, hogy a plimut kakasok kopasznyaku tyukokkal való párosításánál a tojó utódok 0.37—0.73, a hím utódok pedig 0.46—1.14 kgammal lettek súlyosabbak az eredeti kopasznyakuaknál.

A mi a csibék életrevalóságát és edzettségét illeti, a keresztezésből származottak

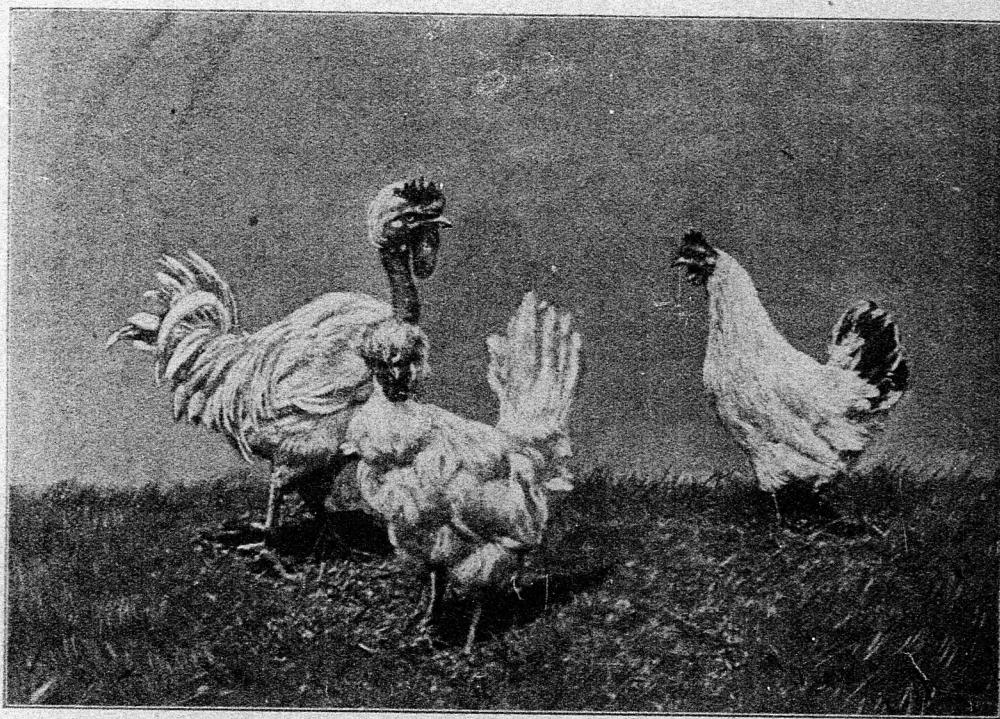
1. ábra. Langsán kakas és kopasznyaku tyuk ivadéka.

szinű kopasznyakuval, melynek két utódja a 3. ábrán látható, ma már ennek szaporulataiból Kolozsvárt is tenyésztett az állam. Később a midőn 1897-ben a földmivelésügyi miniszter ur a baromfitenyésztési ügyek vezetését reám bízta s alkalmam lett a gödöllői m. kir. baromfitenyésztő telepen a tyukászattal behatóan foglalkozni, ezen elhatározásom kivételére bővebb tér nyílt.

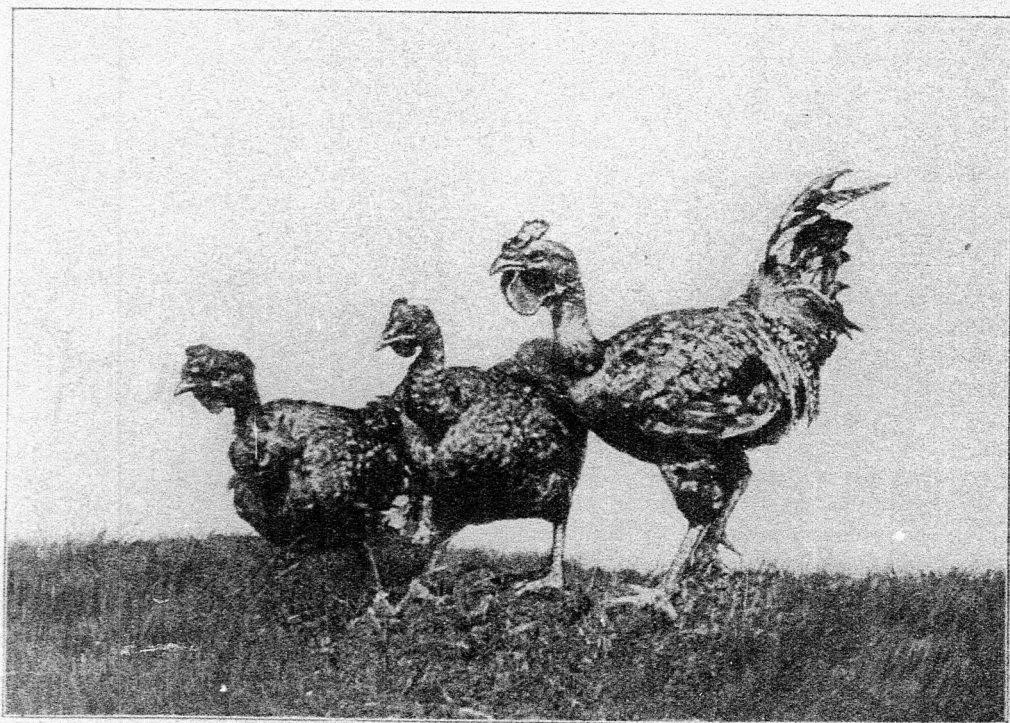
Tisztavérben a tyukot oly rövid idő alatt előállítani nem lehetett s ezért a keresztezéshez nyultam és pedig a következő módon: a hollófekete színűket előállítottam fekete vagy sötét színű tisztavérű kopasznyaku tojók és fekete langsán után.

A kendermagos kopasznyaku tyukokat pedig úgy szereztem, hogy kendermagos és ehhez hasonló szürke eredeti kopasznyaku tyukot plimut-kakással párosítottam.

Az első fekete és kendermagos utódokat 1898-ban nyertem s azokat alaposan kielejtezve, egy-egy máshonnan szerzett eredeti kopasznyaku kakással párosítottam, az 1899-iki eredmény a kívánalmaknak minőségre nézve megfelelt s azt a szegedi baromfikiállításon olyképp mutattam be, hogy a szülők és a 4—6 hónapos utódok is ki lettek állítva.

3. ábra. Fehér kopasznyaku tyuk.

2. ábra. Plimut kakas és kopasznyaku tyuk ivadéka.

A test a keresztezés folytán megnagyobbodott s a tojás színe sötétsárga lett.

kakasok utódjai (lásd 2. ábrát) rendkívül hamar fejlődnek, 8 hónapos korban a tojók

majdnem oly élelmesek és edzettek, mint a telivér kopasznyaku csibék. Fejlődésük gyors és hamar tollasodnak.

Éppen ezt mondhatom a kopasznyaku tyukok és a langsán-kakasokkal való keresztezési eredményről azzal a hozzáadással, hogy a kopasznyakuak utódai közt sokkal több olyan példány fordult elő, mely a kopasznyakat nem örökölte.

Ezen jelenség pedig arra mutat, hogy a langsán mint régi megállapodott vagyis jobban mondva eredeti fajta sokkal erősebb átörökítő képességgel bír, mint a kopasznyaku.

Az 1. ábrán bemutatok kopasznyaku tyuk és langsán-kakas keresztezésének eredményéből egy törzset (1 kakast és 1 tojót).

A kopasznyaku tyukok és a fekete langsán-kakas utódai szintén rendkívül hamar fejlődnek. A tojásból kikelt csibék 48 óra leforgása után rendkívül élelmesek és fürgék, hamar tollasodnak s a meghűléssel járó betegségekkel szemben a plimut-keresztezéseknél ellentállóbbak.

A tojók 7—8 hónapos korban szintén tojni kezdenek s a kakasok is ily korban már tenyészképesek.

A tojások héjának színe kivétel nélkül sárga, sötét sárgásbarna színű és a tojások mind egyforma nagyságúak, nem oly különféle alakúak, mint a plimut-keresztezésekből, sőt a

tisztavérben tenyésztett plimuttól származott tojások.

Ezen körülményt szintén annak tulajdonítom, hogy a langsán fajta megállapodott lévén, ez a tojások, egyformaságában és színegyenlőségében is kifejezésre jut.

A tojások azonkívül súlyosabbak is, nagyobbak is. A megejtett mérések szerint 10 drb kopasznyaku + langsán tojás súlya 62 gr. darabonként tehát 16 tojás nyomott 1 kgrmot.

A mi a bő tojáslerakást illeti, a fajta-tyukok közül egy sem versenyezhet a kopasznyaku tyukkal.

A testsúlymérések a következők voltak: közönséges 1-3 éves kopasznyaku tojó élő súlya 0'85-1'52 kg.

közönséges 1-3 éves kopasznyaku kakas élő súlya 1'10-1'66 kg.

kopasznyaku + langsán 1 éves tojó élő súlya 1'47-2'21 kg.

kopasznyaku + langsán 1 éves kakas élő súlya 1'63-2'72 kg. közt váltakozott.

A nagy különbség már az első pillanatra meglátszik az eredeti erdélyi kopasznyaku tyuk testsúlyszámai és az ezen anyaállatoknak langsán-kakassal való párosítás után nyert egyedek testsúlyszámai között.

Az egyéves kopasznyaku + langsán tojó 0'62-0'69 kgrammal, az egyéves kopasznyaku + langsán-kakas átlagosan 0'53-1'06 kgrammal több húst szedett magára, mint a mennyit az eredeti kopasznyaku.

A kopasznyaku tyukokat tehát nagyobb szeretetben kell részesíteni s azok telivérben való tenyésztését felkarolni.

Megérdemli azt ez a fajta, mert jó husképző, csibéi edzettek, gyorsan fejlődnek és a korai csibék őszszel megkezdve a tojást, szakadatlanul tojnak. Tojásuk szépek, egyformák és nagyok.

A kopasznyaku tyukok betegségekkel szemben igen ellenállóak s a takarmányozást a nyári hónapokban nem is kívánják, mert magoknak bőven megszerzik az ételmet, rendkívül élelmeségük és fürgeségük segítségével.

Ha télen naponta egy kis szemet, vagy tengerit kapnak, igen hálásak s hálójukat szorgalmas tojás-lerakás által nyilvánítják. Ismételve ajánlom e fajtának minél szélesebb körben való felkarolását. —bl—.

A baromfitenyésztés legfőbb tudnivalói.

Irtó: Szalay János, állattenyésztési m. kir. felügyelő.

A tyuktenyésztés. A mint a csibe a tojásból kibújt, attól az időtől számítva 20-30 óráig nem kell neki semmit enni adni, de ha ez az idő eltelt, akkor köleskását, tengeridarát, összevagdalt zöldséggel kevert korpát, főtt tojást vagy tojbe áztatott kenyert kell elibük tenni, hogy abból a kottós biztatására ehessenek, ha pedig az idő jó, azonnal ki lehet a kis csibéket eresztetni, ahol füvet csipkednek és bogarat is fognak. A kis csibének 2-3 hetes koráig kell ilyen gyöngye eleség, azután ha elegendő hely van a legelésre és bogarászásra, egy naponként egy kevés ocsuval vagy más szemes eleséggel is beéri. Friss és tiszta ivóvizről azonban mindig gondoskodni kell.

Egy liter szemes eleség, ha udvaron van a baromfi, ahol nem igen legelhet, elegendő 20 csibének vagy 10 tyuknak egy napra, ha azonban legelhet és bogarászhat a szabadban, akkor elegendő 30 csibének vagy 15 tyuknak.

A szemes eleséget legjobb kétszerre a baromfiak elé szórni, reggel és délután, kivéve a csibéket, amelyeket napjában többször kell etetni.

A csibe 2-3 hónapos korában már peccsenynek alkalmas, különösen a magyar-fajta, mely korábban tollasodik, mint a többi. Ilyenkor viszzük a piacra, a mi eladó, mert ilyenkor nagyon izletes a hús, de ilyenkor

kell kiválasztani azokat a jérczékét és kakasokat is, a melyeket továbbtenyésztésre akarunk meghagyni.

Továbbtenyésztésre, azaz magpak mindig azokat hagyjuk meg, a melyek a legkülömbek, a legnagyobbak, egyformák színre és alakra, fürgék és egészségesek. Mindig többet kell meghagyni, mint a mi éppen szükséges, mert még azokból el is hullhat egynehány, meg aztán később még a mi nem megfelelőnek bizonyul, azt ki is kell selejtezni.

Egy kakashoz 10-12 tyuknál több tojót ne adjunk. A kakast különösen jól ki kell választani s mindig a legszebb kakasokat kell magnak meghagyni, de e mellett arra is kell nézni, hogy a kakas tenyészkepes legyen.

Hogy a vér felfrissüljön, minden 3-4 évben idegen helyről kell kakast cserélni vagy venni, természetesen olyan fajtát, a melynek a tyukok.

A tyukokat sokáig nem kell tartani, mert az öreg tyukok már nem jól tojnak. Négy évesnél öregebb tyukot ne tartsunk.

A tyuk egy esztendő alatt 60-120 tojást tojik. A melyik százat tojik vagy azon felül, az már jó tojó. Az ilyen tyukot tovább megtarthatjuk tenyésztésre, mint a rosszabb tojót s ha lehetséges, az ilyen jó tojó tyukok tojásait használjuk föl a költésre, mert a tojóképeség nemzedékről-nemzedékre öröklődik.

Ludtenyésztés. A ludtartás főképpen ott jövedelmező, a hol közel van patak, folyó vagy más víz és a hol a ludakat legelőre járathatjuk. A hol legelő nincs, ott a ludnevelés olyan költséges mulatság, mely jövedelmet nem hozhat, mert a ludnak fölönnye éppen abban van, hogy kikelésétől egész a tél bekövetkeztéig igen kevés szemes eleséggel beéri, ha füvet, zöldseget szedhet a mezőn legelve.

Az egynapos kis libának leforrázott tengeri-árpa, vagy más lisztet, darát adjunk enni melyhez 3-4 nap mulva, saláta, löhere vagy uczerna gyöngye hajtásait összevagdálva vegyíthetjük. Jó idő esetén hamarosan legeltethetjük is őket, csak arra vigyázzunk, hogy az első hetekben haramatos vízbe ne kerüljenek, mert ha a hasukat megnedvesítik, könnyen megbetegsznek. Ha jó legelőre járhatnak a libák, akkor darát, korpát vagy szemet csak keveset adjunk nekik, elegendő lesz, ha napjában egyszer kapnak egy keveset. Jó ivóvíz mindig legyen előttük, később pedig, ha a libák nőnek, ugy furdóvizről is gondoskodni kell.

A tél beállta előtt ki kell válogatni magának a legszebb állatokat s ugy ezeket, mint a többi megmaradtakat is ilyenkor már etetni kell. Szemes eleségből — ha e mellett répát, tökört vagy más hasonló takarmányt is kapnak — egy liter 6-7 ludnak elegendő; ha csak tiszta szemet adunk nekik, akkor 3-4 ludnak kell egy liter szemes eleség.

Egy lud 8-15 tojást tojik egy tavaszszal s ezt csakis költésre szokás felhasználni, a ludtojás piaci árát nem igen képez.

A lud igen hosszú életű állat, nem ritkán 20 esztendőig is él, de azért tenyésztésre nem kell sokáig használni, mert öreg korában keveset tojik.

VEGYESEK.

Hreblay Emil, állattenyésztési m. kir. felügyelő (Gödöllőn) munkái:

I. **Baromfi-hizlalás és a hizott baromfiak értékesítése.** 45 szép ábrával. A munka tartalma főbb czimkekben: a) tyukhizlalás, b) pulykahizlalás, c) lud hizlalás, d) kacsahizlalás, e) galambhizlalás, f) értékesítés. Ára vászonkötésben, ajánlott küldéssel együtt 1 korona 90 fillér.

II. **A gazdasági baromfitenyésztésre vonatkozó általános tudnivalók.** 15 képpel. A munka tartalma: Kormányintézkedések a baromfiköz-

tenyésztés érdekében. A hazai baromfiak nemesítésére ajánlott fajták és az állami baromfitenyésztő telepek. A baromfiköztenyésztés fejlesztésére fennállott rendszer beszűntetése. A himmemű nemes baromfiak és tojások csere útján való kiosztása. Baromfiállományunk hibái és a jövőben követendő tenyésztési eljárások. A tenyésztésre alkalmas baromfitörzsek kiválasztása. A baromfikeresztkezés célja és az átörökítés. A rokonvérű tenyésztés és a vér-felfrissítés. A sikeres baromfitenyésztés veszélyeztetői. A baromfitermékek értékesítése és az értékesítő szövetkezetek megalakítása. Ára 50 fillér.

III. **Tyuktenyésztés.** Minő tyukot kell a gazdaságban tenyésztetni, hogy a tyuktenyésztésből jövedelmünk legyen? A szöveg közé nyomott sok szép képpel. A munka tartalma: I. A hazai tyuktenyésztésről általában. — 1. A tyuk udvar. — 2. A tyukól és berendezése. — 3. A tyukok takarmányozása és a takarmányozó eszközök. — 4. A tyukok gondozása és a gyógyszerek. — 5. Tojásstermelés és tojás-gyűjtés. — A költésre alkalmas tojások felismerése és kiválasztása. — 7. A költés és a költésnél használandó eszközök. — 8. Csibék kelése, felnevelése. — 9. Csibék gondozása, takarmányozása. — 10. A csibenevelésnél használandó eszközök. — 11. A csibék osztályozása és a továbbtenyésztésre alkalmas egyedek kiválasztása. — 12. A vándorlól és annak előnye. II. Tyukfajtákról. — 1. Milyen tyukot tenyészszünk? a) Magyar tyuk. b) Kopasznyaku tyuk. c) Gyöngytyuk. — Melyek a köztenyésztés fejlesztésére ajánlott nemes tyukfajták? a) A langsán. b) A plimut. c) A világos bráma. Ára 2 korona.

IV. **Pulykatenyésztés.** Minő pulykát kell a gazdaságban tenyésztetni, hogy a pulykatenyésztésből jövedelmünk legyen? A szöveg közé nyomott sok szép képpel. A munka tartalma: I. A hazai pulykatenyésztésről általában. — 1. A pulykaudvar. — 2. A pulykaól berendezése. — 3. A pulykák takarmányozása és a takarmányozó eszközök. — 4. A pulykák gondozása és a gyógyszerek. — 5. A tojásgyűjtés és a költésre alkalmas tojások kiválasztása. — 6. A költőhelyiség és a költésnél használandó eszközök. — 7. A csibék kelése és a vezető anyák beosztása. — 8. A csibék gondozása és felnevelése. — 9. A csibék takarmányozása és a legeltetés. — 10. A fiatal pulykák osztályozása és a tenyésztésre alkalmas egyedek kiválasztására. II. A pulykafajtákról. — 1. Milyen pulykát tenyészszünk? a) a hazai fehér pulykát; b) a boszniai rézszínű pulykát; c) a tisztavérű bronz pulykát; d) a tisztavérű francia (fekete) pulykát. — 2. Mi előnye van a köztenyésztés fejlesztésére ajánlott nemes pulykafajtáknak a közönséges pulykák keresztezésénél? Ára 1 korona 60 fillér.

V. **Lud- és kacsatenyésztés.** Minő viziszarlyast tenyészszünk gazdaságunkban, hogy az jövedelmező legyen? A szöveg közé nyomott sok szép képpel. A munka tartalma: I. A hazai ludtenyésztésről általában. 1. A lud és kacsafajta és azok berendezése. 2. A ludak és kacsák takarmányozása. 3. A ludak legeltetése. 4. A kacsák bő takarmányozásának előnye. 5. A ludak és kacsák gondozása és a használható gyógyszerek. 6. Tojásgyűjtés és a költésre alkalmas tojások kiválasztása. 7. A költőhelyiség és a kottás módja. 8. A fiókok kelése, gondozása és fölnevelése. 9. A libák legeltetése és a kacsafiókok takarmányozása. 10. A libák és a fiatal kacsák osztályozása. II. A lud- és kacsafajtákról. Milyen ludat és kacsát tenyészszünk? a) A hazai lud; b) az emdeni lud; c) a pekingi kacsá; d) Mi előnye van a köztenyésztés fejlesztésére ajánlott nemes gunárok és gácsérokaknak a közönséges viziszarlyasok keresztezésénél. Ára 2 korona.

Az Orsz. Magyar Gazd. Egyesület tulajdona.